

Upplands Väsby kommun

Granskning av kommunens hantering och
nyttjande av statsbidrag och EU-bidrag



Building a better
working world

Innehållsförteckning

Sammanfattande bedömning och rekommendationer	2
1. Inledning	3
1.1. Bakgrund.....	3
1.2. Syfte och revisionsfrågor	3
1.3. Definitioner av statsbidrag	4
1.4. Ansvariga nämnder/styrelser	Error! Bookmark not defined.
1.5. Metod.....	4
2. Revisionskriterier	4
3. Styrning av arbetet med externa bidrag	5
3.1. Reglemente, internkontroll samt delegationsordningar	Error! Bookmark not defined.
3.2. Ekonomisk redovisning	5
4. Övergripande kartläggning.....	6
4.1. Organisering.....	6
4.2. Uppföljning och åiterrapportering av bidrag.....	6
4.3. Intern samordning	7
5. Styrelse och granskande nämnders hantering av statsbidrag	7
5.1. Kommunstyrelsens hantering av bidrag.....	7
5.2. Utbildningsnämndens hantering av bidrag.....	9
5.3. Omsorgsnämndens hantering av bidrag.....	11
6. Jämförelse med andra kommuner	13
7. Svar på revisionsfrågor	14
Källförteckning	16

Sammanfattande bedömning och rekommendationer

EY har på uppdrag av kommunens revisorer granskat stadens hantering och nyttjande av statsbidrag och EU-bidrag. Syftet med granskningen är att bedöma om styrelse och nämnder hanterar och nyttjar statsbidrag och EU-bidrag på ett sätt som främjar måluppfyllelse av såväl ekonomiska mål som verksamhetsmål samt säkerställer en tillräcklig intern kontroll.

Sammantaget gör vi bedömningen att det saknas en övergripande styrning av statsbidrag. Det finns inga beslutade övergripande riktlinjer och dokumenterade rutiner för hanteringen av statsbidrag. Kommunen har en decentraliserad modell för bevakning, sökning och redovisning av bidrag. Vi konstaterar dock att det praktiska arbetet med hanteringen av bidrag som genomförs i kontoren i allt väsentligt fungerar väl. Vi har inte kunnat verifiera i vilken utsträckning EU-bidrag nyttjas i kommunen.

Kontoren har i vissa fall dokumenterade rutiner för hanteringen av statsbidrag. Av granskningen framgår att nämnderna arbetar med statsbidrag på olika sätt. Samtliga kontor har sökt bidrag, men vem som söker bidrag skiljer sig liksom i vilken omfattning bidrag söks. De personer som hanterar statsbidrag har detta som en av flera arbetsuppgifter och ansvarar för hela processen, från ansökan till uppföljning. Vi bedömer att de rutiner rörande statsbidrag som används i verksamheterna bör dokumenteras i syfte att säkerställa en ändamålsenlig intern kontroll över tid och minska personberoendet.

Bidrag följs främst upp genom återrapporteringen till bidragsmyndigheten och i vissa fall kring större bidrag har återrapportering gjorts till nämnd. Hur utförlig redovisningen till bidragsmyndigheten är beror till stor del på kraven.

Vi har tagit del av en sammanställning av riktade statsbidrag som hanteras inom kommunen från 2020. Det uppges dock inte finnas en löpande central uppföljning av vilka bidrag som söks. Vi noterar därtill att det till viss del saknas en kommunövergripande överblick av vilka bidrag kommunen hanterar. I nämndernas och styrelsens verksamhetsberättelser redovisas inte intäkterna från erhållna statsbidrag per bidrag och det finns ingen komplett sammanställning över vilka bidrag som styrelsen eller nämnderna erhållit under året.

Med utgångspunkt i granskningen rekommenderar vi att kommunstyrelsen:

- Förtydligar den befintliga styrstrukturen (strategisk styrning) avseende de riktade statsbidragen samt hanteringen av EU-bidrag.
- Överväg en årlig kommunövergripande sammanställning av erhållna bidragsmedel, med syfte att ge bättre förutsättningar för uppföljning och analys.
- dokumenterar rutiner för ansökan respektive rekvirering av bidrag i syfte att säkerställa att rutinerna upprätthålls och minska personberoendet.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

De statsbidrag som kommuner och regioner årligen kan ansöka om uppgick till omkring 100 miljarder kr enligt SKR:s uppskattningar för 2018¹. Bidragen förmedlas av många olika myndigheter och sträcker sig över nästintill samtliga förvaltningsområden. Hur statsbidrag hanteras är därmed ofta ett aktuellt ämne för samtliga styrelser och nämnder, liksom för stora delar av de kommunala kontoren.

Statsbidrag är ett vanligt sätt för staten att styra kommuner och regioner i en viss riktning. En del statsbidrag är generella utan krav på särskilt användningsområde eller prestation. Den stora majoriteten statsbidrag är dock riktade bidrag, vilka är frivilliga för kommunerna att ansöka och ta del av. De riktade statsbidragen avser vanligen en viss insats, ett visst ändamål eller syftar till att stimulera utvecklingen i en viss riktning eller verksamhet. Det förekommer stora skillnader i omfattning, utformning och tidsperspektiv av bidragen. Krav på medfinansiering, samverkan, dokumentation och återrapportering varierar också i hög grad.

Det stora antalet statsbidrag och att bidrag kan tillkomma, förändras eller utgå från år till år ställer höga krav på att den kommunala organisationen håller sig uppdaterad och har en fungerande och tydlig ansvarsfördelning och administration kring hanteringen. Det gångna året med pandemin (covid-19) är ett tydligt exempel på statsbidragens aktualitet och varierande natur där riksdagen beslutat om tillskott om 28,5 miljarder kronor till regioner och kommuner². Att söka alla statsbidrag kan samtidigt innebära en administrativ belastning samt risk att kommunens övergripande strategiska mål hamnar i skymundan och att verksamheten arbetar mot kortsiktiga statliga eller projektrelaterade mål. Det är därför viktigt att varje nämnd har former för att överblicka, prioritera, hantera och administrera statsbidragen.

1.2. Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Syftet är att bedöma om styrelse och nämnder hanterar och nyttjar statsbidrag och EU-bidrag på ett sätt som främjar måluppfyllelse av såväl ekonomiska mål som verksamhetsmål samt säkerställer en tillräcklig intern kontroll.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Finns en strategisk styrning kring hanteringen av riktade statsbidrag och EU-bidrag?
- ▶ I vilken utsträckning är organiseringen och samordningen av bevakning och sökning av existerande statsbidrag och EU-bidrag ändamålsenlig?
- ▶ Har nämnden tydliggjort hur riktade statsbidrag och EU-bidrag ska hanteras och hur prioritering ska göras?
- ▶ I vilken utsträckning finns ändamålsenliga rutiner för hanteringen av riktade statsbidrag och EU-bidrag? (verksamhetsmässigt och gällande ekonomisk redovisning)

¹ SKL (2018). *Ekonomirapporten, maj 2018: Om kommunernas och landstingens ekonomi*. s. 61

² SKR (2020) Redovisningsfrågor 2021–2022

- ▶ Görs en ändamålsenlig uppföljning, utvärdering och analys av hur statsbidrags- och EU-bidragsmedel använts och vilka effekter bidragen resulterat i på kommunnivå och nämndnivå?
 - Finns rutiner för att söka, återsöka och återrapportera olika former av bidrag?
- ▶ Har kommunen uppmärksammat om det finns större statsbidrag som kommunen borde ha ansökt om men inte gjort?
- ▶ Finns rutiner och intern kontroll som säkerställer att medlen används inom ramen för vad de får användas till och inom den tid som föreskrivs?

Granskningen avser kommunstyrelsen, utbildningsnämnden och omsorgsnämnden.

1.3. Definitioner av statsbidrag

Generella statsbidrag: bidrag som inte är förenade med krav på hur bidragen ska användas, huvudsakligen medel som betalas ut genom det kommunalekonomiska utjämningsystemet.

Riktade (specialdestinerade) statsbidrag: bidrag som det är frivilligt att ansöka om eller ta del av, och som är avsedda för en viss insats, ett visst ändamål eller för att stimulera utveckling i en bestämd verksamhet.

Kostnadsersättningar: ersättningar för specifika kostnader som kommuner har för att staten beslutat att kommunerna är skyldiga att utföra eller tillhandahålla något, exempelvis en tjänst. Kommunerna är skyldiga att utföra detta oavsett om de får ersättning eller inte.

1.4. Metod

Granskningen har genomförts i två steg. I det inledande skedet har en kartläggning genomförts av kommunens styrande dokument på området och eventuella befintliga sammanställningar av sökta bidrag har samlats in. Som ett komplement till dokumentstudierna har intervjuer genomförts med tjänstepersoner på central nivå som kan ge ett centralt perspektiv på hanteringen av statsbidrag. Intervjuer har även genomförts med ansvariga tjänstepersoner på respektive kontor för en närmare bild av bidragshanteringen i verksamheterna.

En jämförande analys har genomförts med Hanninge kommun, Sundbyberg stad och Nacka kommun som granskats med liknande upplägg och metod.

Utöver vår interna kvalitetssäkring har samtliga intervjuade fått möjlighet att komma med synpunkter på rapportutkastet. Detta för att säkerställa att revisionsrapporten bygger på korrekta fakta och uttalanden. Revisionsbedömningarna ansvarar EY för.

1.5. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som används i granskningen för analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterierna för granskningen utgörs av:

- ▶ Kommunallagen 6 kap. 6 §
- ▶ Styrelsens och nämndernas reglementen
- ▶ Styrelsen och nämndernas delegationsordningar
- ▶ Flerårsplan med budget 2021–2023

2. Lagstiftning och styrning av arbetet med externa bidrag

I enlighet med kommunallagen 6 kap ska nämnderna se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt och de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

I *flerårsplan med budget 2021–2023* framgår inga målområden rörande statsbidrag specifikt. Ett målområde är att kommunen ska ha ett högt resultatmål och att verksamheterna ska bedrivas ändamålsenligt och kostnadseffektivt. Det framkommer i flerårsplanen att kommunens ekonomiska situation har påverkats negativt av pandemin genom minskat skatteunderlag och ökade kostnader men att ökade statsbidrag till kommunsektorn underlättar situationen. I flerårsplanen redovisas inte intäkter från riktade statsbidrag specifikt.

I kommunstyrelsens *verksamhetsplan med budget 2021*³ finns inga särskilda skrivningar rörande arbetet med statsbidrag. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att leda, samordna och ha uppsikt över kommunens samlade verksamhet.

Vidare saknas beslutade styrdokument som berör hantering av riktade statsbidrag och EU-bidrag.

Vi har tagit del av samtliga internkontrollplaner för styrelse och nämnder som är relevanta för granskningen och det framkommer inga risker kopplade till stats- eller EU-bidrag. Vi har även tagit del av berörda nämnders reglementen och delegationsordningar som redogörs för i kapitel 4 för respektive nämnd/styrelse.

2.1. Ekonomisk redovisning

I *årsredovisning 2020* under verksamhetens intäkter redovisas bidrag och kostnadsersättningar separat från generella statsbidrag och utjämnings:

Verksamhetens intäkter (mkr)	2019	2020
Bidrag och kostnadsersättningar från staten	215	185
Generella statsbidrag och utjämnings	378	571

I årsredovisningen för 2020 framgår vidare att kommunens resultatöverskott till stor del förklaras av de riktade statsbidragen som tillkommit kommunen på grund av pandemin. Under kommande år förutspås en minskning av riktade statsbidrag vilket kommer ha en negativ påverkan på kommunens resultat.

³ Antagen av kommunstyrelsen 2020-11-02

3. Övergripande kartläggning

3.1. Organisering

Kommunen har en decentraliserad modell för bevakning, sökning och redovisning av bidrag. Det finns ingen utsedd funktion centralt som ansvarar för samordning rörande riktade statsbidrag. Rörande majoriteten av de riktade statsbidragen ansvarar respektive nämnd för organisering och hantering.

På kommunledningskontoret finns controllers som arbetar dels med kommunens centrala ekonomiprocess, dels de olika verksamheternas. Varje nämnd har en utpekad controller som hanterar den ekonomiska administrationen kring de riktade statsbidragen och stödjer verksamheterna vid bland annat åiterrapportering till bidragsmyndigheten. Vidare bokförs bidragen via specifika bokföringskonton och verksamhetskoder.

Det finns inga beslutade övergripande riktlinjer eller dokumenterade rutiner kring hanteringen av riktade statsbidrag. Kontoren har i vissa fall dokumenterade rutiner för hanteringen av statsbidrag. Av granskningen framgår att nämnderna arbetar med statsbidrag på olika sätt. Samtliga kontor har sökt bidrag, men vem som söker bidrag skiljer sig liksom i vilken omfattning bidrag söks. Riktade statsbidrag söks oftast av en eller flera funktioner. De personer som hanterar statsbidrag har detta som en av flera arbetsuppgifter och ansvarar för hela processen, från ansökan till uppföljning.

Beslut om att söka bidrag fattas på tjänstepersonsnivå. Bidrag söks enligt intervjuade för ordinarie verksamhet, för utveckling eller för att kunna erbjuda utökad verksamhet. Genomgående beskrivs att information om befintliga bidrag huvudsakligen erhålls via omvärldsbevakning, nyhetsutskick från bidragsmyndigheterna och erfarenhet, då flera bidrag är återkommande.

3.2. EU-bidrag och externfinansierade projekt

Det finns inga kommunövergripande styrdokument som reglerar hanteringen av EU-bidrag.

Generellt uppges att EU-bidrag är svårare att hantera utifrån högre krav på projektorganisation, administration och redovisning. I vilken omfattning kommunen själva söker EU-medel saknas till stor del kännedom om. Det framgår vid intervju att utbildningskontoret och kommunledningskontoret söker vissa EU-bidrag. Vi har inte kunnat ta del av någon sammanställning.

3.3. Uppföljning och åiterrapportering av bidrag

Bidrag följs främst upp genom åiterrapporteringen till bidragsmyndigheten och i vissa fall kring större bidrag har åiterrapportering gjorts till nämnd. Hur utförlig redovisningen till bidragsmyndigheten är beror till stor del på kraven. Den medarbetare som ansvarar för att ansöka om statsbidrag har ansvar för hela processen, inklusive åiterrapportering. Vanligen förekommer åiterrapporteringskrav till bidragsmyndigheten. Under granskningen framgår att det inte görs någon kostnadsanalys av ett statsbidrag innan ansökan.

Vi har tagit del av en sammanställning av riktade statsbidrag som hanteras inom kommunen från 2020. Det uppges dock inte finnas en löpande central uppföljning av vilka bidrag som

söks. Vi noterar därtill att det till viss del saknas en kommunövergripande överblick av vilka bidrag kommunen hanterar. I nämndernas och styrelsens verksamhetsberättelser redovisas inte intäkterna från erhållna statsbidrag per bidrag och det finns ingen komplett sammanställning över vilka bidrag som styrelsen eller nämnderna erhållit under året.

I kommunstyrelsens samt berörda nämnders verksamhetsplaner redovisas i resultaträkningen hur mycket *Bidrag* som nämnden/styrelsen prognostiserar att verksamheten ska erhålla under verksamhetsåret, i posten *Bidrag* ingår riktade stats- och EU-bidrag. I delårsrapporter följs erhållet bidrag upp och det redovisas hur mycket nämnden/styrelsen hittills har fått in i förhållande till budget och prognos. Uppföljning görs även i nämndernas/styrelsens verksamhetsberättelse.

3.4. Intern samordning

Av kartläggningen framgår att det saknas en etablerad samverkan mellan kontoren kring statsbidrag. Under granskningen framgår att det finns viss samverkan mellan vissa av kontoren gällande specifika statsbidrag. Det uppges att kommunledningskontoret kan ansöka om statsbidrag exempelvis tillsammans med kultur- och fritidskontoret samt social- och omsorgskontoret.

4. Styrelse och granskande nämnders hantering av riktade statsbidrag

4.1. Kommunstyrelsens hantering av bidrag

Av *kommunstyrelsens reglemente*⁴ framgår inga skrivningar kring riktade statsbidrag. Däremot finns övergripande skrivelser om att styrelsen har ett särskilt ansvar för kommunens utveckling och ekonomiska ställning. Det framgår av reglementet att styrelsen ansvarar för övergripande samordning och uppföljning av den ekonomiska verksamheten. I *kommunstyrelsens delegationsordning*⁵ framkommer att kommundirektör, biträdande kommundirektör, ekonomidirektör, kommunikations- och HR-direktör samt kontorschef för kontoret för samhällsbyggnad får ansöka om externa bidrag eller projektmedel inom kommunstyrelsens verksamhetsområde. Det finns inga skrivelser i kommunstyrelsens reglemente eller delegationsordning som specifikt berör EU-bidrag.

Enligt uppgift finns det ingen utpekad funktion som hanterar riktade statsbidrag centralt utan flera funktioner söker ett fåtal bidrag inom olika sakområden. Vidare har kontoret inga fastställda riktlinjer eller dokumenterad rutin för hanteringen av riktade statsbidrag. Sakkunniga tjänstepersoner får stöd av controllers vid ekonomiska beräkningar och budgetering av statsbidrag om behov finns.

Vid intervju uppges att sakkunnig söker statsbidrag som är relevanta för verksamheten och att det inte finns någon styrning från styrelsen. Vid ansökan av statsbidrag förankras beslutet med stabschef och kommundirektör. Det genomförs en viss avvägning innan ansökan av

⁴ Antaget av kommunfullmäktige 2019-03-18

⁵ Antagen av kommunstyrelsen 2020-05-04

specifika statsbidrag, exempelvis EU-bidrag då dessa är administrativt betungande både rörande ansökan samt uppföljning. Denna avvägning är dock inte dokumenterad eller baserad på kostnadsberäkningar.

Den uppföljning och utvärdering som görs av statsbidragens användning sker till bidragsmyndigheten. Kraven på återrapportering är omfattande och därav finns inte behov för kontoret att göra egna uppföljningar utöver den som bidragsmyndigheten kräver.

Sakkunnig intervjuperson uppger att det sker omvärldsbevakning men att flera statsbidrag återkommer. Det finns viss samverkan mellan kommunledningskontoret och andra kontor samt externa aktörer som exempelvis andra kommuner eller samverkansforum gällande statsbidrag. Kommunledningskontoret har exempelvis sökt statsbidrag tillsammans med kultur- och fritidskontoret från regionen med syftet att motverka drogproblematik vid kommunens centralstation.

Det uppges att sakkunnig söker statsbidrag från bland annat länsstyrelsen, delegationen mot segregation (delmos) och Europeiska Socialfonden (ESF). I *kommunstyrelsens verksamhetsberättelse för 2020* framgår att kommunen uppvisar ett positivt resultat mycket på grund av beviljandet av fler statsbidrag till följd av pandemin. I resultaträkningen framgår att styrelsen fått in 5,4 miljoner kronor i *Bidrag* under 2020 vilket överensstämmer med budgeten, i posten *Bidrag* ingår riktade statsbidrag och EU-bidrag. I *kommunstyrelsens verksamhetsplan med budget för 2021* benämns inte arbetet med stats- eller EU-bidrag. I styrelsens resultatbudget redovisas en prognostiserad intäkt på 3,2 miljoner kronor för *Bidrag*.

Frågeområde	Svar
Bevakning och sökning	Det finns ingen utpekad funktion som hanterar riktade statsbidrag centralt utan flera funktioner söker ett fåtal bidrag inom olika sakområden.
Analys av behov och prioritering av ansökningar	Prioritering sker utifrån identifierat behov. Flera bidrag som söks är återkommande.
Samordning	Det förekommer samordning kring enskilda statsbidrag med andra kontor inom kommunen samt med externa parter.
Uppföljning och återrapportering	Återrapportering av statsbidragen görs endast till bidragsmyndigheten.
Analys av kostnader förenade med att söka och nyttja	Det görs viss avvägning innan ansökan av statsbidrag, dock ingen kostnadsanalys.

4.2. Utbildningsnämndens hantering av bidrag

I *utbildningsnämndens reglemente*⁶ fastställs att nämnden är huvudman och ansvarar enligt skollagen och andra skolförfattningar för att tillhandahålla och fullgöra kommunens uppgifter inom samtliga utbildningsverksamheter, exempelvis förskolan, grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning. Vidare ansvarar nämnden för strategisk styrning, målformulering, uppföljning och kontroll och samverkan med externa aktörer inom utbildningsverksamheten. Det finns ingen skrivelse angående riktade statsbidrag i reglementet. I *utbildningsnämndens delegationsordning* fastställs att verksamhetschef för kommunala utförare ska ansöka om statsbidrag inom samtliga skolformer.

Inom ramen för granskningen har vi intervjuat tjänstepersoner på enheten för kommunal regi och utbildningskontoret som utgör den totala utbildningsförvaltningen. Det finns ingen kontorsövergripande strategi eller rutin gällande hanteringen av statsbidrag utan uppläggen skiljer mellan enheterna. Ansvariga tjänstepersoner får stöd av utbildningskontorets controller vid ekonomiska beräkningar och budgetering av statsbidrag. Det uppges att kontoret söker alla bidrag som de kvalificerar för och det förekommer därav ingen styrning från nämnd. Innan ansökan av ett statsbidrag genomförs ingen kostnadsanalys.

Det genomförs uppföljning och utvärdering av hur statsbidrag har använts och vilka effekter som det har resulterats i. De nyttjade statsbidragen kommer med krav om en specifik uppföljning och återrapportering till bidragsmyndighet. Det förekommer viss återrapportering till nämnd kring statsbidrag som kontoret tilldelats. Det uppges att återrapporteringen är fokuserad på större statsbidrag. Vi har tagit del av en presentation som redogjorts för nämnd kring *likvärdig skola* där syftet med bidraget framgår, hur stor summa kommunen har beviljats, planerade åtgärder och vilka tjänstepersoner som ansvarar för arbetet. Vid intervju uppges att kontoret redovisar statsbidragsarbetet ca 3–4 gånger per år.

Nedan redogörs för hur hanteringen av statsbidrag ser ut inom enheten för kommunal regi samt utbildningskontoret.

4.2.1. Kommunal regi

Sakkunnig i staben ansvarar för hanteringen av statsbidrag inom den kommunala regin. Det innebär att verksamheten söker bidrag som huvudman. Sakkunnig tjänsteperson är ytterst ansvarig för omvärldsbevakning och uppges vid intervju att det sker en kontinuerlig bevakning av exempelvis Skolverkets statsbidragskalender, SKR:s hemsida, specialpedagogiska skolmyndigheten och andra kommuner kring nya statsbidrag.

Majoriteten av de statsbidrag som huvudman ansöker om kommer från Skolverket. EU-bidraget för skolmjölkstöd är det enda EU-bidrag som söks inom utbildningsverksamheten. De största statsbidragen som huvudman söker är Likvärdig skola, Nyanländas lärande, Lärarlönelyftet och Karriärtjänster. Statsbidragen som huvudman kan söka återkommer årligen och det är sällan bidrag läggs till eller tas bort. Därav varierar inte intäkterna från statsbidragen avsevärt mellan åren. Vid intervju framgår att sakkunnig tjänsteperson arbetar utifrån egna rutiner som är förankrade inom staben. En kontinuerlig dialog förs inom staben kring vilka bidrag som ska sökas, hur de ska fördelas, hur villkoren ska förankras hos rektorerna samt hur det ska följas upp. Rutinerna finns inte dokumenterade i detalj men

⁶ Antagen av kommunfullmäktige 2021-03-22

tidigare dokumenterat arbete med statsbidrag fungerar som mallar och vägledning och det uppges att arbetet inte är personbundet.

Återrapporteringskraven till bidragsmyndighet är oftast omfattande och enhetens egen uppföljning utformas i samråd med staben och rektorsgruppen. Uppföljning av användningen av statsbidrag sker främst inom ramen för det ordinarie systematiska kvalitetsarbetet.

4.2.2. Utbildningskontoret

Inom utbildningskontoret finns ingen samlad roll som hanterar statsbidrag. Flera tjänstepersoner inom kontoret ansvarar för specifika statsbidrag utifrån sakkunnighet. Det framkommer att kontoret söker ca 10 statsbidrag under ett verksamhetsår. Tjänstepersoner på kontoret som ansvarar för statsbidrag dokumenterar sitt arbete och arbetar fram egna rutiner. De skriver instruktioner för hur statsbidragen ska hanteras för att undvika att kunskapen blir personbunden.

Intervjupersoner uppger att de planerar för vilka statsbidrag som ska sökas, vem som ansvarar för respektive statsbidrag samt hur mycket pengar de kommer beviljas inför varje verksamhetsår. Det uppges att ekonomihandläggaren på kontoret är ansvarig för att kontinuerligt uppdatera sammanställningen under året med de summor som kommunen fått beviljat. Ekonomihandläggaren genomför omvärldsbevakning av nya statsbidrag samt får information från andra sakkunniga.

4.3. Sammanställning av utbildningskontorets arbete med statsbidrag

I *utbildningsnämndens verksamhetsberättelse för 2020* framgår i resultaträkningen att nämnden fick in 111,6 miljoner kronor i *Bidrag* under 2020, i posten *Bidrag* ingår riktade stats- och EU-bidrag. Nämnden hade prognostiserat att intäkterna från *Bidrag* skulle uppgå till 120,1 miljoner kronor. I verksamhetsberättelsen framgår att de har fått ta del av statsbidrag för likvärdig skola, schablonbidrag via Migrationsverket som ska täcka kostnaderna för asylsökande barns och ungdomars skolgång, statsbidrag för lärarassistenter samt bidrag för nyanländas lärande.

I *utbildningsnämndens verksamhetsplan med budget för 2021* benämns inte arbetet med stats- eller EU-bidrag. I nämndens resultatbudget redovisas en prognostiserad intäkt på 120,7 miljoner kronor för *Bidrag*.

Frågeområde	Svar
Bevakning och sökning	Sakkunniga tjänstepersoner på utbildningskontoret ansöker och bevakar utlysningar av bidrag utifrån sakområde. Inom enheten för kommunal regi finns en sakkunnig tjänsteperson som ansvarar för bevakning och sökning av statsbidrag.
Analys av behov och prioritering av ansökningar	Utbildningskontoret är uppmanade att söka samtliga statsbidrag som de är kvalificerade för.
Samordning	Ingen samordning uppges förekomma.

Uppföljning och återrapportering	Återrapportering av statsbidragen görs till bidragsmyndigheten. Återrapportering av statsbidragen görs även till nämnd.
Analys av kostnader förenade med att söka och nyttja	Det görs inga dokumenterade analyser av vilka kostnader som är förenade med att söka och nyttja statsbidrag.

4.4. Omsorgsnämndens hantering av bidrag

I *omsorgsnämndens reglemente*⁷ fastställs att nämnden ansvarar för verksamhet som bedrivs av kommunala utförare samt fristående huvudmän. Nämnden är huvudman för äldreomsorg, omsorg om funktionshindrade, kommunal hälso- och sjukvård och bostadsanpassning. Vidare ansvarar nämnden för målformulering, uppföljning och kontroll och samverkan inom omsorgsverksamheten. Det finns ingen skrivelse angående riktade statsbidrag i reglementet. I *omsorgsnämndens delegationsordning*⁸ finns ingen skrivelse om riktade stats- eller EU-bidrag.

Inom omsorgskontoret finns ingen samlad roll som hanterar statsbidrag. Det uppges att flera tjänstepersoner inom enheten ansvarar för specifika statsbidrag utifrån sakkunnighet. Det framgår dock vid intervju att de flesta bidragen söks av en sakkunnig inom kontoret eftersom majoriteten av statsbidrag faller inom dennes kunskapsområde. Det finns en kontorsspecifik process för hanteringen av statsbidrag. Sakkunniga tjänstepersoner får stöd av omsorgskontorets controller vid ekonomiska beräkningar och budgetering av statsbidrag.

Omsorgskontoret är uppmanade att söka samtliga statsbidrag som de kvalificerar för. Det genomförs ingen avvägning kring kostnader och intäkter vid ansökan. I *omsorgsnämndens verksamhetsberättelse för 2020* framgår att det krävts mycket tid av förvaltningen att planera och fördela statsbidrag som är knutna till pandemin. Bidrag som beviljas har en begränsad nyttjandetid och den kortsiktiga nyttjandeperioden försvårar användningen då kontoret inte kunnat erbjuda utbildningsmöjligheter för sin personal under pandemin. De har därav blivit återbetalningsskyldiga eftersom kontoret inte nyttjat pengarna. I *omsorgsnämndens verksamhetsplan med budget för 2021* framgår att nämnden prognostiserar en ökning av statsbidrag kring äldreomsorgen vilket beräknas förbättra deras ekonomiska förutsättningar. I nämndens resultatbudget redovisas en prognostiserad intäkt på 47,6 miljoner kronor för *Bidrag* under 2021, i posten *Bidrag* ingår riktade stats- och EU-bidrag.

Den uppföljning och utvärdering som görs av statsbidragens användning sker främst till bidragsmyndigheten. Omsorgskontoret är huvudman för ett antal privata utförare. Vid ansökan av statsbidrag inkluderas privata utförare och de kan därmed ta del av statsbidragen så länge de deltar i den uppföljning som bidragsmyndigheten kräver. Återrapporteringen till bidragsmyndigheten är tydligt utformad. Det uppges att kontoret i inledande stadiet sätter upp ramar för hur statsbidragen ska användas och har därav en tydlig

⁷ Antagen av kommunfullmäktige 2020-03-16

⁸ Reviderad av omsorgsnämnden 2020-05-04

bild av utfallet. Controller sammanställer statsbidragsintäkterna och uppdaterar sammanställningen varje månad. Sammanställningen ligger som bilaga till bokslutsarbetet.

Det framgår vid intervju att nämnden får återrapportering av arbetet som bedrivs av statsbidragen. Intervjupersoner har exempelvis redovisat arbetet med digitala hjälpmedel för nämnd. I enlighet med omsorgsnämndens delegationsordning fattar socialchefen beslut om ansökan av stimulansmedel, vilket redovisas för nämnd (ON/2021:112).

Sakkunniga har viss omvärldsbevakning och prenumererar på Socialstyrelsens nyhetsbrev. Det finns också ett nätverk mellan kommuner och regioner vars syfte är att främja samverkan och samarbete gällande statsbidrag som sakkunnig är delaktig i.

Det uppges vid intervju att omsorgskontoret inte söker några EU-bidrag.

Nämnden har under 2020 ansökt om statsbidrag som bland annat kunskapslyftet inom äldreomsorgen, motverka ensamhet bland äldre, ökad kvalitet i vård och omsorg om personer med demens och digitala hjälpmedel. Under pandemin har nämnden bokfört merkostnader som uppkommit till följd av pandemin och återsökt statliga medel, under 2020 fick nämnden 35,8 miljoner kronor i bidrag. Majoriteten av statsbidrag som omsorgskontoret söker kommer från Socialstyrelsen. Det uppges vara stor variation i vilka bidrag som finns tillgängliga för kontoret från år till år vilket gör det svårt att i början av verksamhetsåret förutse vilka statsbidrag som bidragsmyndigheten kommer erbjuda.

Frågeområde	Svar
Bevakning och sökning	Sakkunniga tjänstepersoner på kontoret ansöker och bevakar utlysningar av bidrag utifrån sakområde.
Analys av behov och prioritering av ansökningar	Omsorgskontoret är uppmanade att söka samtliga statsbidrag som de kvalificerar för.
Samordning	Det uppges förekomma viss samordning med socialnämnden gällande statsbidrag.
Uppföljning och återrapportering	Återrapportering av statsbidragen görs till bidragsmyndigheten. Återrapportering av statsbidrag görs även till nämnd.
Analys av kostnader förenade med att söka och nyttja	Det görs inga dokumenterade analyser av vilka kostnader som är förenade med att söka och nyttja statsbidrag. Det finns dock kunskap om hur mycket tid tjänstepersoner lägger på arbetet med statsbidrag.

5. Jämförelse med andra kommuner

Nedan redovisas en översiktlig jämförelse av iakttagelser gjorda i Nacka kommun⁹, Haninge kommun¹⁰ och Sundbyberg stad,¹¹ vilka har granskats av EY under 2019 och 2020 med liknande upplägg och metod. Analysen utgår ifrån den övergripande kartläggningen som redogjordes för i kap. 3. Analysen utgår från aspekterna kommunövergripande samordning, uppföljning samt riktlinjer/rutiner.

Aspekter	Upplands Väsby kommun	Nacka kommun	Haninge kommun	Sundbyberg stad
Kommunövergripande samordning	Central styrning och samordning saknas. Arbetet med att bevaka och söka bidrag sker främst decentraliserat.	Central styrning saknas. Arbetet med att bevaka och söka bidrag sker främst decentraliserat.	Central styrning och samordning saknas. Arbetet med att bevaka och söka bidrag sker främst decentraliserat.	Central styrning och samordning saknas. Arbetet med att bevaka och söka bidrag sker decentraliserat.
Uppföljning	Ingen sammanhållen uppföljning av bidragsmedel görs löpande. Riktade medel följs upp genom redovisning till bidragsmyndigheten. Egna utvärderingar görs inom vissa verksamheter.	Ingen sammanhållen uppföljning av bidragsmedel görs. En årlig sammanställning görs avseende de bidrag som nämnderna förväntas erhålla kommande år. Riktade medel följs upp genom redovisning till bidragsmyndigheten	Ingen sammanhållen uppföljning av bidragsmedel görs. Riktade medel följs upp genom redovisning till bidragsmyndigheten. Egna utvärderingar görs inom vissa verksamheter.	Ingen sammanhållen uppföljning av bidragsmedel görs. Riktade medel följs upp genom redovisning till bidragsmyndigheten . Egna utvärderingar görs sällan.
Riktlinjer/rutiner	Beslutade och dokumenterade riktlinjer samt rutiner för arbetet med stats- och EU-bidrag saknas. Ett kontor har tagit fram rutiner för arbetet med enskilda bidrag och inom ett kontor finns en övergripande rutin gällande hanteringen av statsbidrag.	Beslutade och dokumenterade riktlinjer samt rutiner för arbetet med statsbidrag saknas.	Beslutade och dokumenterade riktlinjer samt rutiner för arbetet med stats- och EU-bidrag saknas. Vissa förvaltningar har tagit fram rutiner för arbetet med enskilda bidrag. Rutiner för återsökning av kostnadsersättningar finns hos en förvaltning.	Beslutade och dokumenterade riktlinjer samt rutiner för arbetet med stats- och EU-bidrag saknas. Rutiner för återsökning av kostnadsersättningar finns hos en förvaltning.

Jämförelsen visar att hanteringen av statsbidrag är relativt lika inom kommunerna. Kommunen har en decentraliserad modell för bevakning, sökning och redovisning av bidrag.

⁹ Granskning av stadens hantering av statsbidrag, Nacka kommun 2020-01-20

¹⁰ Granskning av kommunens hantering och nyttjande av statsbidrag, Haninge kommun 2019-10-02.

¹¹ Granskning av stadens nyttjande av statsbidrag och EU-bidrag, Sundbybergs stad 2019-11-21.

Vi bedömer utifrån jämförelsen att Upplands Väsby kommun sammantaget inte utmärker sig i sin hantering av statsbidrag.

6. Svar på revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om styrelse och nämnder hanterar och nyttjar statsbidrag och EU-bidrag på ett sätt som främjar måluppfyllelse av såväl ekonomiska mål som verksamhetsmål samt säkerställer en tillräcklig intern kontroll. Nedan redovisas kortfattade svar på respektive revisionsfråga.

Fråga	Svar
Finns en strategisk styrning kring hanteringen av riktade statsbidrag och EU-bidrag?	Nej. Det saknas en strategisk styrning rörande statsbidrag och EU-bidrag. Det finns inga beslutade policyer, riktlinjer eller dokumenterade rutiner på kommunövergripande nivå. Arbetet med att söka och administrera statsbidrag är inte samordnat på central nivå utan varje nämnd ansvarar för arbetet.
I vilken utsträckning är organiseringen och samordningen av bevakning och sökning av existerande statsbidrag och EU-bidrag ändamålsenlig?	Delvis. Respektive nämnd ansvarar för organisering av bevakning och sökning av riktade statsbidrag vilket bedöms fungera väl. Det finns ingen etablerad samverkan mellan verksamheterna kring statsbidrag eller EU-bidrag.
Har nämnden tydliggjort hur riktade statsbidrag och EU-bidrag ska hanteras och hur prioritering ska göras?	Nej. Nämnderna har inte tydliggjort hur riktade statsbidrag ska hanteras och hur prioritering ska göras.
I vilken utsträckning finns ändamålsenliga rutiner för hanteringen av riktade statsbidrag och EU-bidrag? (verksamhetsmässigt och gällande ekonomisk redovisning)	Delvis. Kontoren har i vissa fall dokumenterade rutiner för hanteringen av statsbidrag. Vi noterar att två delegationsordningar av tre innehåller skrivningar om vem som ansvarar för att söka bidrag. Vi bedömer vidare att ansvarsfördelningen inom kontoren är tydlig. Controllers genomför eller bistår i arbetet med redovisning och återrapportering till bidragsmyndigheten.
Görs en ändamålsenlig uppföljning, utvärdering och analys av hur statsbidrags- och EU-bidragsmedel använts och vilka effekter bidragen resulterat i på kommunnivå och nämndnivå? <i>Finns rutiner för att söka, återsöka och återrapportera olika former av bidrag?</i>	Ja, i allt väsentligt. Statsbidragsmedel följs huvudsakligen upp genom den redovisning och återrapportering som krävs av den myndighet bidraget har erhållits ifrån. Hur utförlig redovisningen är beror således till stor del på kraven. Ekonomisk återrapportering till nämnd sker kontinuerligt genom tertialrapporter och bokslut. Uppföljning av effekter kopplade till statsbidrag görs till nämnd inom flertalet verksamheter främst rörande större bidrag.



Building a better
working world

Har kommunen uppmärksammat om det finns större statsbidrag som kommunen borde ha ansökt om men inte gjort?	Det finns inga identifierade statsbidrag som kommunen borde ansökt om men inte gjort. Det finns god kännedom om vilka statsbidrag som kontoren kan ansöka om och det sker en kontinuerlig omvärldsbevakning för att uppmärksamma nya statsbidrag.
Finns rutiner och intern kontroll som säkerställer att medlen används inom ramen för vad de får användas till och inom den tid som föreskrivs?	Ja. På grund av den återrapportering som majoriteten av statsbidragen kräver säkerställs att medlen används på ett ändamålsenligt sätt. Inga internkontrollplaner för styrelse och nämnder, som ingår i granskningen, innehåller risker kopplade till stats- eller EU-bidrag.

Upplands Väsby kommun den 31 augusti 2021

Anja Zetterberg
Verksamhetsrevisor, EY

Sara Jansson
Verksamhetsrevisor, EY

Källförteckning

Intervjupersoner:

- ▶ Avdelningschef, myndighet och kvalitet, omsorgskontoret
- ▶ Sakkunnig, funktionsnedsättning, omsorgskontoret
- ▶ Sakkunnig, kvalitetsutveckling och uppföljning, omsorgskontoret
- ▶ Controller mot omsorgsnämnden, kommunledningskontoret
- ▶ Två utredare, utbildningskontoret
- ▶ Ekonomihandläggare, utbildningskontoret
- ▶ Sakkunnig, utbildningskontoret kommunal regi
- ▶ Integrations- och arbetsmarknadsstrateg, kommunledningskontoret

Dokumentation:

Flerårsplan 2021–2023
Årsredovisning 2020

Internkontrollplan 2021, samtliga granskade nämnder och kommunstyrelsen
Delegationsordning, samtliga granskade nämnder och kommunstyrelsen
Reglemente, samtliga granskade nämnder och kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens verksamhetsplan med budget 2021
Kommunstyrelsens verksamhetsberättelse för 2020
Delårsrapport 1 2020
Delårsrapport 2 2020
Delårsrapport 1 2021

Utbildningsnämndens verksamhetsplan med budget 2021
Utbildningsnämndens verksamhetsberättelse för 2020
Delårsrapport 1 2020
Delårsrapport 2 2020
Delårsrapport 1 2021

Omsorgsnämndens verksamhetsplan med budget 2021
Omsorgsnämndens verksamhetsberättelse för 2020
Delårsrapport 1 2020
Delårsrapport 2 2020
Delårsrapport 1 2021

Kommunens egen sammanställning av riktade statsbidrag